

Enganyar

Contra el que algú creu, el verb *enganyar*, usat pronominalment, és a dir, *enganyar-se*, amb el significat de «caure en error», no és cap gal·licisme. El Diccionari Fabra admet perfectament aquest valor o significat, que il·lustra amb l'exemple *Els antics s'enganyaven creient la Terra immòbil*. Aquest significat no s'ha de confondre amb el que té el verb *enganyar* usat com un verb transitiu en frases pròpiament reflexives, sovint reforçat amb grups com *a tu mateix*, *a ells mateix*, etc. És ben clar que *T'enganyes a tu mateix*, no equival a *T'equivoques* sinó a *Et debxes induir a error o a vanes il·lusions amb les teves mateixes falses raons*.

L'ús del verb *enganyar-se* amb el mateix valor que *equivocar-se* és viu en el llenguatge popular, tal com poden haver comprovat, per exemple, molts excursionistes que, havent demanat el camí a un pastor, han obtingut aquesta resposta: *No us podeu pas enganyar: Seguiu sempre amunt fins que arribareu dalt la carena...* Si es tracta d'un pastor del Conflent o del Capcir, és molt possible que digui *Us podeu pas trompar...*, cas en què ens sentim encara més temptats a pensar en un gal·licisme evident, però també a qui ens *enganyariem*. Efectivament, el Diccionari Fabra admet el verb *trompar*, que defineix simplement assenyalant la seva sinonímia amb *enganyar*.

Tanmateix, el verb actualment més usual

per a expressar el significat a què ens referim és *equivocar-se*, d'introducció, sembla, més aviat tardana, i que en molts casos ha desplaçat el verb més antic *errar*, el qual, però, conserva la seva vitalitat en una bona colla de frases, tant del llenguatge popular o quotidià, com del llenguatge noble i elevat.

Significant, com a verb transitiu, «induir (algú) a error amb mentides o artificis», el verb *enganyar* coneix un bon nombre de sinònims propis del llenguatge popular i col·loquial: *ensarronar*, *ensibornar*, *entabonar*, *engalipar*, etc., així com una bona sèrie de locucions verbals, més o menys pintoresques i acolorides, com *donar gat per llebre*, *donar garsa per perdiu*, *abcecar la camisa*, *fer beure a galet*, etc., que fan que pugui considerar-se realment innecessari de recórrer a castellanismes tan declarats i inadmissibles com «engatusar» i «embaucar», que alguns no han vacil·lat a incorporar a llur bagatge expressiu. També és avui força habitual l'ús del verb *enredar* amb el mateix sentit que *enganyar*. *Enredar*, en sentit figurat, significa, pròpiament, «embolicar», i encara que cal reconèixer que no sempre és fàcil d'establir un límit precís entre aquests dos significats, el fet és que l'ús de *enredar* significant «induir (algú) a error» és considerat com un barbarisme i hauria realment d'ésser evitat.

Albert Jané